

Nr 511.

Godkänd av första kammaren den 29 juni 1945.

Godkänd av andra kammaren den 29 juni 1945.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett medicinskt forskningsråd m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 236.)

Till Konungen.

I propositionen nr 301 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 27 april 1945, föreslagit riksdagen att

dels till Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor;

dels till Stipendier för främjande av högre medicinska studier vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor;

dels besluta, att ett statligt medicinskt forskningsråd skall inrättas från och med budgetåret 1945/46 i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;

dels till Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor;

dels ock till Statens medicinska forskningsråd: Främjande av medicinsk forskning för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft de likalydande motionerna I: 151 och II: 186, i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande behovet av och formerna för en av statsmakterna understödd arbetsfysiologisk forskning.

Över motionerna har riksdagen genom sitt vederbörande utskott inhämtat utlåtanden från medicinalstyrelsen, som hört medlemmen av sitt vetenskapliga råd, professorn G. Liljestrand, universitetskanslern — efter hörande av medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium — ävensom statens institut för folkhälsan, varjämte tillfälle att yttra sig beretts Sveriges industriförbund, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige.

Riksdagen har liksom departementschefen funnit sig övertygad om att åtgärder behöva vidtagas för att bereda den medicinska forskningen förbättrade villkor och att tidpunkten härför synes särskilt lämplig nu, då våra vetenskapliga förbindelser med andra länder efter att under åtskilliga år varit starkt beskurna inom en snar framtid åter torde kunna upptagas.

De förslag departementschefen nu framlagt i ovan angivna syfte avse närmast sådana åtgärder, som kunna vidtagas för främjande av den medicinska forskningen huvudsakligen inom ramen för de ifrågakommande läroanstalternas nuvarande organisation.

I likhet med departementschefen anser riksdagen, att de medicinska lärosätenas institutioner och kliniker äro och måste förbli våra viktigaste centra för medicinsk forskning. Det synes därför angeläget, att först och främst den medicinska forskningens centralhärdar erhålla möjligheter att utveckla sin verksamhet som forskningsinstitut. För närvarande tillgodose de för ifrågavarande lärosäten tillgängliga anslagsmedlen i huvudsak endast undervisningens behov, varför forskningsarbetet icke på långt när kan bedrivas i den omfattning och med den intensitet, som i regel vore önskvärd och som även vore motiverad av att institutionerna och klinikerna redan för sitt undervisningsändamål förfoga över en organisation, vilken med relativt obetydliga ytterligare kostnader skulle kunna i hög grad öka den vetenskapliga avkastningen. Riksdagen bifaller därför Kungl. Maj:ts förslag, att särskilda anslagsmedel — för nästa budgetår 500 000 kronor — beviljas för främjande av den medicinska forskning, som bedrivs vid de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, karolinska institutet, tandläkarinstitutet, farmaceutiska institutet och veterinärhögskolan. Detta anslag torde böra av Kungl. Maj:t fördelas i sex olika anslagsposter, en var med karaktären av särskilt reservationsanslag, varigenom eventuella besparingar å en dylik anslagspost kunna komma det lärosäte till godo, där besparingen skett.

Departementschefen har vidare föreslagit, att särskilda s. k. doktorandstipendier å 2 500 kronor för år skulle inrättas, därav sex för en var av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, tio för karolinska institutet, tre för veterinärhögskolan, fyra för tandläkarinstitutet och ett för farmaceutiska in-

stitutet eller alltså tillhopa trettio. Riksdagen har funnit, att övertygande skäl blivit anförda för inrättande av dessa stipendier. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för nu berörda ändamål uppfört ett anslag av 75 000 kronor.

Vad angår frågan om inrättande av ett medicinskt forskningsråd är riksdagen ense med departementschefen om behovet av ett dylikt centralt organ med uppgift bland annat att samordna det på olika håll bedrivna forskningsarbetet. Genom sin överblick över den medicinska forskningen i hela landet och genom sina förbindelser med utländsk medicinsk forskning skulle denna centrala organisation även kunna taga initiativ till helt nya forskningsuppgifter, samt under förutsättning att den utrustas med tillräckliga anslagsmedel kunna ekonomiskt stödja värdefullt forskningsarbete. Riksdagen bifaller alltså departementschefens förslag om inrättande av ett dylikt forskningsråd.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår ha olika meningar gjort sig gällande i fråga om rådets storlek och sammansättning. De sakkunniga hava föreslagit ett råd, bestående av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande och fjorton ledamöter, nämligen medicinalstyrelsens chef och generalläkaren eller de dessa därtill förordnade, två representanter för en var av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt veterinärhögskolan, tre representanter för karolinska institutet, en representant för tandläkarinstitutet, en representant för svenska läkarsällskapet samt en representant för de medicinen angränsande naturvetenskapliga ämnena. Medicinska fakulteten i Uppsala och kanslern för rikets universitet ha velat begränsa rådet till att omfatta fem av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, respektive sex ledamöter, varav fem skulle utses av Kungl. Maj:t och den sjätte, chefen för medicinalstyrelsen, vara självskriven. Statskontoret har föreslagit att rådet begränsades till tio ledamöter, medan svenska läkarsällskapet föreslagit elva ledamöter i rådet, nämligen — förutom ordföranden samt medicinalstyrelsens chef och generalläkaren — två representanter från envar av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, tre representanter från karolinska institutet samt en representant från svenska läkarsällskapet. Departementschefen har för sin del stannat vid att förorda, att rådet skulle bestå av tio ledamöter. Universitetskanslern skulle vara rådets ordförande. I rådet skulle vidare ingå chefen för medicinalstyrelsen och generalläkaren såsom självskrivna ledamöter samt en representant för ett vart av följande lärosäten, nämligen de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, karolinska institutet, tandläkarinstitutet och veterinärhögskolan. De återstående två ledamöterna skulle utses av ordföranden samt de självskrivna och av lärosätena direkt valda ledamöterna med beaktande av att en skulle representera den utanför lärosätena verksamma medicinska forskningen och en de angränsande naturvetenskapliga ämnena. De valda ledamöterna skulle utses för en tid av tre år.

Riksdagen har vid sin prövning av denna fråga funnit, att åtskilliga skäl kunna anföras för ett råd av en mindre omfattning än vad såväl de sakkunniga

som även departementschefen förordat. Med hänsyn emellertid till önskvärdheten av att inom rådet erhålla en såvitt möjligt allsidig representation av olika verksamhetsgrenar inom medicinsk forskning och administration har riksdagen likväl funnit sig böra ansluta sig till förslaget om ett större råd. Ett så pass stort råd som de sakkunniga föreslagit anser riksdagen ur olika synpunkter icke ändamålsenligt. Riksdagen har emellertid icke heller funnit sig kunna helt acceptera det förslag, som av departementschefen framlagts. Riksdagen anser det nämligen mindre lämpligt att karolinska institutet, det största och mest produktiva av de medicinska lärosätena, allenast tillförsäkras en representant i rådet. Riksdagen finner därför, att två representanter böra utses från karolinska institutet. Riksdagen anser vidare starka skäl tala för att svenska läkarsällskapet beredes visst inflytande på rådets sammansättning och finner i sådant hänseende lämpligt, att den av departementschefen angivna representanten för den utanför lärosätena verksamma medicinska forskningen ersättes av en av Kungl. Maj:t på förslag av läkarsällskapet utsedd ledamot. Den ledamot, som enligt departementschefens förslag bör representera de angrensande naturvetenskapliga ämnena, bör enligt riksdagens mening jämväl utses av Kungl. Maj:t. Frågan huruvida behov föreligger av att generalläkaren bör vara självskriven ledamot av rådet har ingivit riksdagen viss tveksamhet, men riksdagen har likväl stannat vid att godkänna förslaget härom. I enlighet med vad riksdagen sålunda anfört skulle rådet komma att omfatta elva ledamöter. Riksdagen anser liksom departementschefen lämpligt, att universitetskanslern blir rådets ordförande. Då det här är fråga om en helt ny institution ligger det enligt riksdagens mening i sakens natur, att frågan om rådets lämpliga sammansättning kan komma att framdeles aktualiseras, sedan rådet varit i verksamhet under en eller ett par mandatperioder. Erfarenheterna torde framdeles få utvisa om anledning kommer att föreligga till ändringar i förevarande avseende.

I likhet med departementschefen anser riksdagen det icke lämpligt att binda rådet vid en viss organisation. Det torde sålunda få ankomma på rådet självt att avgöra, om ett särskilt arbetsutskott kan finnas erforderligt. Beträffande arvoden till rådets ordförande och sekreterare samt ersättning åt rådets ledamöter m. fl. bifaller riksdagen departementschefens förslag.

Riksdagen bifaller vidare Kungl. Maj:ts förslag, att ett anslag av 500 000 kronor ställes till rådets förfogande, att av rådet användas för av departementschefen angivna ändamål. I likhet med departementschefen anser riksdagen, att beslut, som innebära disposition av större belopp än 20 000 kronor i engångsbidrag eller 10 000 kronor i periodiskt bidrag, skola underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Till täckande av rådets administrationskostnader har för nästa budgetår anvisats det av Kungl. Maj:t för ändamålet äskade anslaget av 40 000 kronor.

Riksdagen godkänner departementschefens förslag, att av till rådets för-

fogande ställda medel ett belopp av minst 30 000 kronor kommer att disponeras för forskning på alkoholfrågans område.

I enlighet med vad departementschefen framhållit torde åt forskningsrådet, sedan det blivit tillsatt, böra uppdragas att skyndsamt till behandling upptaga såväl frågan om den organisatoriska form, som bör givas åt den flygmedicinska forsknings- och försöksverksamheten inom rådets ram, som övriga av de sakkunniga för den flygmedicinska forsknings- och försöksverksamheten i dessas den 14 juni 1944 avgivna betänkande framförda förslag och synpunkter.

Vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit har icke föranlett någon erinran eller något uttalande från riksdagens sida.

Vidkommande slutligen det i motionerna I: 151 och II: 186 gjorda yrkandet om utredning rörande behovet av och formerna för en av statsmakterna understödd arbetsfysiologisk forskning vill riksdagen framhålla, att riksdagen delar den i vissa av remissyttrandena hävdade meningen, att en dylik utredning lämpligen synes böra anförtros åt det medicinska forskningsrådet. Att en utredning angående de i motionerna berörda frågorna kommer till stånd anser riksdagen för sin del värdefullt. Riksdagen vill emellertid fästa uppmärksamheten på att vissa statliga organ redan finnas med uppgift att bedriva forskningar rörande de arbetsfysiologiska problemen och dessa närstående frågor, i främsta rummet gymnastiska centralinstitutets institution för fysiologi, statens institut för folkhälsan och karolinska institutets fysiologiska institution. Enligt riksdagens mening synes det mest ändamålsenligt, att därest en utökad forskning på detta område anses böra komma till stånd under statens medverkan, ett intimt samarbete inledes med svenskt näringsliv och främst med svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige för den ifrågasatta forskningens bedrivande. Det initiativ som hittills på området tagits från näringslivets sida är enligt riksdagens mening värt det största erkännande.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels till *Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 500 000 kronor;

dels till *Stipendier för främjande av högre medicinska studier vid universiteten m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 75 000 kronor;

dels beslutat, att ett statligt medicinskt forskningsråd skall inrättas från och med budgetåret 1945/46 i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;

dels till *Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader* för bud-

getåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 40 000 kronor;

dels ock till *Statens medicinska forskningsråd: Främjande av medicinsk forskning* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Stockholm den 29 juni 1945.

Med undersåtlig vördnad.